

Una cultura per a una divisió

Una sorda batalla
entre l'Institut
Ramon Llull
i l'Institut d'Estudis
Baleàrics,
amb la promoció
exterior de la cultura
catalana de fons,
es desfermà
a Frankfurt,
durant la Fira del Llibre
que va acabar
el passat 8 d'octubre.

Quelcom més que distanciament absolut entre els instituts culturals català i balear es va poder detectar a la Fira del Llibre celebrada fa dues setmanes a Frankfurt. L'Institut Ramon Llull (IRL), dependent de la Generalitat de Catalunya, i l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB), del Govern balear, en lloc de col·laborar estretament, tal com els presidents dels governs respectius prometeren que farien, han esdevingut mostrador de les profundes divergències polítiques envers la promoció cultural i lingüística del país. Per dir-ho d'una altra manera: tot dos diuen que promouen la cultura en català, però ho fan per separat i l'un d'esquena a l'altre.

Una cultura única promocionada a l'exterior per duplicat, a través de dues institucions que es mostren, si més no, geloses entre si i clarament competidores, és la via més adient per assolir els objectius que es tenen per comuns? No es perden, així, recursos, esforços i, per tant, eficàcia? I quina conseqüència pot tenir la manca d'eficàcia si no és l'afebliment del cos únic? Preguntes com aquestes són les que, en qualsevol cas, l'evidència imposa: es tracta de la primera conseqüència pràctica de la mort de l'antic Institut Ramon Llull, és a dir, de l'Institut que va ser fundat conjuntament pels dos governs, el balear i el català.

Frankfurt. A Frankfurt es notava, segons impressions manifestades per periodistes illencs, un "ambient" de certa tensió política continguda entre les ambaixades catalana i balear. La impressió es va confirmar quan es va conèixer que la cultura convidada

d'honor en l'edició del 2006 o 2007 (encara no se sap quin any es farà) serà la catalana. De fet, va ser exactament quan l'IRL va fer públic qui i com gestionaria aquesta invitació. L'institut cultural de la Generalitat ho va presentar com una invitació particular, de manera que en la pràctica no seria una invitació tant a la cultura catalana en general com a la gestió que en fa aquesta institució, o almenys així ho va entendre l'ambaixada balear, que, en saber-ho, la va agafar per sorpresa. La irritació, evidentment, es va fer sentir. Els balears de l'IEB consideraren que si hi ha dos instituts que tenen la mateixa finalitat –la promoció exterior de l'única cultura–, era obvi que una invitació d'aquest rang no es podia adreçar a una institució en particular.

De fet, els responsables de l'IRL així ho consideraren. I s'atribuïen implícitament la representació de tota la cultura catalana, amb la qual cosa els de l'IEB s'empiparen d'allò més.

Immediatament, en veure la possibilitat d'oferir un espectacle públic de breuges, els ressorts polítics es posaren en marxa per intentar treure benzina a l'incendi. La màxima representant de la política cultural de Catalunya, la consellera Catalina Mieras, era present a la fira, però no el seu homòleg balear, Francesc Fiol, ja que encara era a Palma en el debat de política general del Parlament illenc. I així la tensió esclatà el dimecres dia 6 d'octubre. L'endemà Mieras es va reunir informalment amb el director de l'IEB, Gabriel Janer Manila, el qual, probablement, ja s'havia trobat amb Fiol. Sigui com sigui, l'ordre dels balears era intentar tranquil·litzar l'ambient i no alimentar la polèmi-

ca, la mateixa voluntat de Mieras. Segons les informacions de premsa illenca, bàsicament de *Diari de Balears*, sembla que en la reunió ambdós convingueren que calia trobar "complacitats mútues" per desenvolupar el projecte. El conseller balear es traslladà divendres a Frankfurt i es va manifestar en termes diplomàtics i fent vots per la concòrdia.

Tot feia pensar que arribaria l'entesa: d'alguna manera, l'IEB i els responsables balears deixaven entendre que hi hauria un acord entre els dos instituts i que, fos com fos finalment, la col·laboració s'imposaria a l'enfrontament. El director balear, Janer, no en tenia dubtes, o si més no entenia, segons va publicar la premsa, que hi havia una mena d'acord polític fàctic. Però el divendres 8, en declaracions fetes al diari abans esmentat, el director de l'IRL, Xavier Folch, no tenia cap inconvenient a parlar amb la claredat que la diplomàcia política evitava: "L'encàrrec de la fira és per a l'Institut Ramon Llull i qui els digui el contrari els enganya", i afegia que "en el cas que la fira sigui el 2006 s'haurà de treballar molt ràpidament". Si bé no descartava la "col·laboració d'altres entitats, inclòs l'IEB", deixava molt clar que "la gestió d'aquesta convidada d'honor discorrerà pels mateixos paràmetres que en el cas de la convidada a Guadalajara (Mèxic): l'Institut Ramon Llull serà qui la controlarà".

No hi hagué resposta pública balear a aquestes declaracions. Extraoficialment es recorda que aquest convit mexicà es va a fer a l'IRL quan aquest era un únic cos balear i català, que ja no existeix i del qual han derivat dos instituts: el nou IRL, estrictament principatí, i l'IEB balear. Per tant, o tal com ho entenen els balears, quan alguna instància internacional necessita una interlocució institucional de "la cultura catalana" en general ha d'atendre necessàriament a la realitat: que són dues institucions públiques les que la representen en la promoció exterior, les dues per igual.

Hi haurà acord polític, o no, però el que aquest episodi ocorregut a Frankfurt reflecteix és, si més no, les conse-

El president balear, Jaume Matas, i el català, Pasqual Maragall, intentaren fer veure el 7 de maig que el trencament de l'Institut Ramon Llull no tindria conseqüències negatives.

qüències del trencament de l'originari IRL. Això és, que els interessos polítics en competició de les dues parts han trencat el que abans era una unitat, i que, com a mínim, s'introdueixen certes incerteses que abans no existien en l'objectiu que es té per comú. La qual cosa, evidentment, contradiu les paraules dels dos presidents, Pasqual Maragall i Jaume Matas, quan presentaren el trencament com un canvi positiu.

El trencament. Certament, en el seu moment, el trencament, dictaminat i presentat en públic per Maragall i Matas el 7 de maig a Palma, es va intentar vendre com un incident purament burocràtic, de formes, sense importància de fons. De fet, va ser el president Maragall qui, a preguntes dels periodistes durant la roda de premsa després de la reunió amb el president balear, expressà el seu convenciment que la ruptura era "posar el comptador a zero" i recomençar unes relacions bilaterals "que seran molt més fructíferes" (en la promoció del català) perquè "col·laborarem d'igual a igual". Potser veient les cares d'incrèdilitat, Maragall insistí: "Ja ho veuran vostès mateixos d'aquí a pocs mesos, o a tot estirar un any." En semblants termes s'expressà el cap de l'executiu balear. Tots dos, en fi, mostraren la seva convicció que el trencament

de l'IRL, que acabaven d'executar, seria positiu per a la promoció conjunta de la cultura comuna.

Evidentment, no ho veien igual els que havien tirat endavant tot el projecte de l'IRL original. Aquesta única institució de promoció cultural i lingüística comuna, la primera en la història recent, havia estat possible gràcies a les excel·lents relacions existents aleshores entre el Govern català, presidit per Jordi Pujol, i el balear, presidit per Francesc Antich. Tot i que l'executiu de la Generalitat era monocolor (CiU), i l'illenc era format per una constel·lació de partits coneguts com el Pacte de Progrés, la Conselleria d'Educació i Cultura de les Balears –que requeria en el PSM, amb Damià Pons al capdavant– va treballar durament per aconseguir l'institut comú. Ara, tant una banda, la de Pujol, com l'altra, de Pons, han expressat reiteradament el seu disgust per la liquidació de l'IRL i els temors que en la pràctica s'acabi esvaint l'objectiu fonamental que l'animava: ser una institució dels Països Catalans comuna i única, a la qual s'esperava que algun dia s'incorporàs el País Valencià.

És indubtable que, a la vista dels fets de Frankfurt, els temors eren d'allò més ben fonamentats.

Miquel Payeras